

Az áldozattá válás hajlamosító tényezői kapcsolati erőszakban

Predisposing factors of victimization in domestic violence

Héra Gábor¹ – Mészáros Zoltán² – Nagy Beáta Magda³

<https://doi.org/10.51624/SzocSzemle.19179>

Beérkezés: 2025.05.15.

Átdolgozott változat beérkezése: 2025.09.16.

Elfogadás: 2025.11.04.

Összefoglaló: A szerzők azokra a származási családban megfigyelhető devianciákra és szociális diszfunkciókra fókuszálnak, amelyek hozzájárulnak a kapcsolati erőszak vonatkozásában megfigyelhető áldozattá váláshoz. A releváns nemzetközi szakirodalom és korábbi hazai kutatási programok áttekintése után saját empirikus adatfelvételeik eredményeit mutatják be. Először egy 2015-ös (n = 1007) és egy 2022-es (n = 1130), Magyarország lakosságára nézve reprezentatív kérdőíves adatfelvétel adatai kerülnek feldolgozásra. Ezt követően ismertetik annak a kvalitatív, félig strukturált interjúkon alapuló kutatásnak a cikk témájához kapcsolódó eredményeit, amely 2019-ben és 2024-ben valósult meg, összesen 105 áldozat bevonásával. Emellett az IMPROVE kutatási program keretében készült szakértői interjúk (n = 15 fő) fő tapasztalatait is megismerhetik az olvasók. A kutatók hangsúlyozzák, hogy az áldozatok és így a kapcsolati erőszakhoz köthető bűncselekmények száma csökkenthető a prevenció terén tett erőfeszítések fokozása révén – azaz pont azon a területen, ahol a rendőrségnek csak igen korlátozott lehetőségei vannak. A hatékony prevencióhoz elengedhetetlen a szakemberek megfelelő felkészítése, ennek keretében a cikkben is bemutatásra kerülő hajlamosító tényezőkre vonatkozó ismeretek átadása. A prevenciót segítheti a rendőrség és más alrendszerek (elsősorban a szociális ellátórendszer) közötti együttműködés erősítése.

Kulcsszavak: kapcsolati erőszak, hajlamosító tényezők, származási család, IMPROVE

Abstract: The authors explore the deviations and social dysfunctions within the family of origin that contribute to victimization in cases of domestic violence. Following a review of relevant international literature and Hungarian research programs, they present the findings of their own empirical social science study. First, the authors analyze data from a nationally representative survey conducted in Hungary in 2015 (n = 1007) and 2022 (n = 1130). Second, they present findings from qualitative, semi-structured interviews conducted in 2019 and 2024 with a total of 105 victims. The study also includes insights from 15 expert interviews conducted within the framework of the IMPROVE research program. Researchers emphasise that the number of victims of intimate partner violence, and thus the number of related crimes, can be reduced through increased prevention efforts — precisely in an area where the police have very

1 ELTE KRTK Regionális Kutatások Intézete, e-mail: hera.gabor@krtk.elte.hu

2 Magyar Ökumenikus Segélyszervezet, e-mail: zicska@gmail.com

3 ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pedagógiai és Pszichológiai Intézet – Szombathely, e-mail: nagy.beata@ppk.elte.hu

limited means of intervention. Effective prevention requires targeted training for professionals, with an emphasis on understanding predisposing risk factors. The article highlights the importance of multi-agency collaboration between police and other care systems and service providers as a central component of prevention strategies.

Keywords: domestic violence, predictors, family of origin, IMPROVE

1. Bevezetés

Hazánkban számos szakmacsoport és intézmény feladatkörébe tartozik a kapcsolati erőszak megelőzése és kezelése. A rendőrség szerepe ebben a munkában kiemelkedő, hiszen kapcsolati erőszak esetén azonnal reagálnia kell a bejelentésre, segélyhívásra. Bár más szereplők – így elsősorban az áldozatsegítő rendszerhez és a kríziskezelő szolgálatokhoz tartozó szervezetek, a területen aktív civilek, valamint az egészségügyi és szociális ellátórendszer szakemberei – szintén fontos reaktív feladatokat látnak el, az ő esetükben a prevenciónak is kiemelt jelentősége van.

Ebben a cikkben azokat a hajlamosító tényezőket mutatjuk be, amelyek iránymutatást adhatnak a kapcsolati erőszak megelőzését célzó munkának. Megvizsgáljuk, hogy a gyermekkori családban tapasztalt ártalmas gyermekkori élményeknek, a diszfunkcionális származási családi mintáknak és a gyerekként megtapasztalt bántalmazásnak milyen hatása van a felnőttkori áldozattá válásra. Ezeknek a témaköröknek az ismertetése rávilágít a kapcsolati erőszak rendészeti eszközökkel történő kezelésének a korlátaira is.

2. Származási család és a későbbi áldozattá válás

Kutatási eredmények szerint a negatív vagy ártalmas gyermekkori élmények (angolul az *adverse childhood experiences, ACEs*) olyan stresszforrásoknak tekinthetők, amelyek jelentősen hozzájárulnak a későbbi rossz mentális és fizikai jóllétéhez (Felitti et al. 2019, Huffhines–Noser–Patton 2016, Novais et al. 2021, Treat et al. 2020), de akár magatartási problémákhoz (Hughes et al. 2021) és gyengébb tanulmányi teljesítményhez (Webster 2022) is vezethetnek. Ilyen ártalmas élménynek tekinthető a családban megtapasztalt bántalmazás is, aminek következményeképp a gyermekek nagyobb eséllyel küzdenek depresszióval, szorongással és poszttraumás stresszel (Dube et al. 2002, Sternberg et al. 2006). Az erőszak hatásai a későbbi áldozattá válás szempontjából is azonosíthatók: a származási családban megtapasztalt bántalmazás növeli az esélyét annak, hogy az érintettek a későbbiekben akár tinédzser- vagy fiatal felnőtt korukban (Goncy–Basting–Dunn 2021, Richards et al. 2016), akár felnőttként családjukban vagy párkapcsolatukban erőszak áldozatává váljanak (Krause–Utz et al. 2021, Ports–Ford–Merrick 2016, Widom 2024). Fontos megemlíteni: bántalmazás alatt nem csak fizikai, lelki vagy szexuális erőszakot értünk. Bántalmazásnak tekinthető az elhanyagolás és az is, ha egy gyermek valami-

lyen módon kitett a szülei közötti erőszaknak. Ez utóbbi esetben a (terhesség alatt elkövetett) bántalmazás hatása már igen korán, akár újszülötteken is kimutatható (Aizer 2011).

Az elmúlt évtizedekben számos kutatás próbált magyarázatot találni az erőszak több generációban megfigyelhető jelenlétére (Black et al. 2010, Greene et al. 2020). Ezek egy csoportja – az ökológiai modell (Grauerholz 2000) alkalmazásával – a későbbi áldozatok környezetét vizsgálta, és itt kereste annak okát, hogy a gyermekkori bántalmazást megélték miért sebezhetőbbek (vulnerábilisabbak) felnőttkorban. Más vizsgálatok arra mutattak rá, hogy a származási családban átélt bántalmazás bizonytalan kötődéshez (Riggs–Kaminski 2010), illetve kötődési szorongáshoz (Sandberg et al. 2019) vezethet, ami a későbbiekben megnehezíti az egészséges párkapcsolatok kialakítását, és növeli a felnőttkori áldozattá válás esélyét. Fereidooni és munkatársai szerint (2023) a gyermekkori bántalmazás kognitív mintázatokat alakít ki, amelyek olyan viselkedési és érzelmi jellemzőkhöz (például érzelmszabályozási zavarok) vezetnek, amelyek ugyancsak a későbbi áldozattá váláshoz vezethetnek. Pilkington és munkatársai (2021) a maladaptív sémák szerepére hívták fel a figyelmet. Eredményeik szerint a korai elhanyagolást megtapasztaló felnőttek inkább feltételezik azt, hogy a szeretet és biztonság iránti szükségleteik nem fognak kielégülni, ez a hiedelem pedig a felnőttkori kapcsolati erőszak magasabb kockázatával jár együtt.

Érdemes megemlíteni a társas tanulás elméletét is. Az ebbe az irányzatba illeszkedő kutatások szerint az erőszaknak kitett gyermekek tapasztalataikat elfogadhatónak és normatívnak tekinthetik, és az erőszakot az interakció legitim módjának élik meg (Kaufman–Parks et al. 2018, Sellers et al. 2005). A tanulás hatását hangsúlyozza a tanult tehetetlenség koncepciója is: Renner és Slack szerint (2006) a kiszámíthatatlan és kontrollálhatatlan bántalmazó környezetben kialakuló önértékelési zavarok, szorongás és depresszió társadalmilag tanult viselkedésnek tekinthető. E mintázat elsajátítása gyakran a származási családban kezdődik el, és ugyancsak a későbbi áldozattá válás valószínűségét növeli.

Bár az eddigiekben a kapcsolati erőszak áldozataira fókuszáltunk, érdemes röviden megemlíteni, hogy a bántalmazók esetében is hasonló összefüggések figyelhetők meg: a gyermekkorban átélt bántalmazás a későbbiekben nagyobb eséllyel vezet érzelmszabályozási problémákhoz és erőszakos viselkedéshez (ld. például Bevan–Higgins 2022, Elmquist et al. 2016, Goncy–Basting–Dunn 2021, Kovács–Tóth–Kuritárné Szabó 2023). Ezt a témakört azonban bővebben nem tárgyaljuk, mivel az alábbiakban bemutatásra kerülő hazai empirikus adatfelvétel az áldozatok tapasztalataira kérdezett rá. Hasonló okokból nem mutatjuk be azokat az elméleteket sem, amelyek a kapcsolati erőszak generációkon átívelő jelenlétét társadalmi, gazdasági és kulturális sajátosságokkal magyarázzák. Eredményeinkben ugyanis elsősorban a kutatás résztvevőinek származási családjáról és az ott megélt tapasztalatokról (az ökológiai modell szerinti egyéni és mikro-szintekről) tudunk beszámolni. A száрма-

zási család társadalmi-gazdasági státuszáról vagy a közvetlen közösségben uralkodó normákról kevesebb információ áll rendelkezésünkre.

3. Problémafelvetés

Az első, kapcsolati erőszakra fókuszáló kutatási programok az 1990-es évek végén indultak Magyarországon. Ezek közül – témánk szempontjából – kiemelkedő jelentőségű Tóth 1999-es tanulmánya, amely nemcsak a bántalmazás mértékének, hanem a gyermekkori áldozattá válás jelzőszámainak a feltárására is törekedett. A jelen cikkben a későbbiekben bemutatásra kerülő kérdőív több kérdését a Tóth mérőeszközében alkalmazott kérdések alapján alakítottuk ki és aktualizáltuk a mai tudományos fogalmaknak megfelelően. A két vizsgálat mintájának különbözősége, valamint a módszertani és az átvett kérdésekben alkalmazott teoretikus megközelítésekben kirajzolódó eltérések miatt az eredmények összehasonlításától azonban eltekintünk. Ugyanakkor Tóth Olga megállapítását a mi munkák alaptézisének is tekintjük: *„Erős összefüggés van a gyermekkori és a felnőttkori fenyegetettség között, hiszen a gyerekkorban fenyegetett légkörben felnővők kétszer akkora eséllyel kerültek felnőtt korukban is hasonló helyzetbe, mint a nem fenyegetett légkörben felnővők”* (Tóth 1999).

Herczog (2008) értékelése szerint a 2000-es évek elején induló kapcsolatierőszak-specifikus kutatások ellentmondásos eredményeket hoztak, mivel különböző megközelítéseket, kutatási módszereket és koncepciókat alkalmaztak. Ugyanakkor cikke alapján jól nyomon követhető a témába vágó kutatási programok és publikációk számának növekedése. Ezt a növekedést a későbbi társadalmi-politikai kontextusban megfigyelhető változások (például a szexuális visszaélések médiában való megjelenése, az isztambuli egyezmény ratifikálásáról szóló vita, a családon belüli erőszakra szóló nyilvános viták) és jogszabály-módosítások (például az új távoltartási rendelet, az új Büntető törvénykönyv) tovább ösztönözték. Valószínűleg ezek a változások is hozzájárultak további mikroszintű (például Jász–Szarvák 2007), országos, nagy mintán zajló, reprezentatív kvantitatív felmérések (European Union Agency for Fundamental Rights 2015, Gregor 2014), illetve jogvédő és nőjogi szervezetekhez köthető kvalitatív vizsgálatok (Human Rights Watch 2013, Stummer–Stummer 2014) lebonyolításához. Az empirikus adatfelvételek a jelenségről való tudás bővüléséhez egyértelműen hozzájárultak, így egyre többet tudtunk meg az erőszak jellemzőiről és dinamikájáról, egyre inkább árnyalttá vált az erőszak fogalma: az empirikus munkák középpontjába már nemcsak a büntető törvénykönyvben meghatározott cselekmények kerültek, hanem egyre több erőszakfajta (fizikai, pszichológiai, gazdasági, szexuális, zaklatás, szexuális zaklatás, megfélemlítés, kontroll, elhanyagolás) is. Emellett speciális áldozati csoportok, így a mélyszegénységben élők (Czibere 2012), fogva tartott női bűnelkövetők (Fail 2015) és az időse nők (Tóth–Róbert 2010) is megjelentek az elemzésekben.

Az elmúlt öt évben a kapcsolati erőszakra fókuszáló adatfelvételek között nagy számban képviseltették magukat a rendészeti és kriminológiai kutatások, amit az is bizonyít, hogy a többségük a Belügyi Szemle hasábjain jelent meg (Hegyi 2022, Héra et al. 2024, Hornyik 2020, Solt 2022, Szabó–Virág 2022, Varga–Bálint 2020, Windt 2020). Ebben az időszakban mindössze két, országos reprezentatív mintán lezajlott kutatás foglalkozott a témával, mindkettő külföldi (EU-s vagy üzleti) szervezetek finanszírozásában valósult meg (European Union Agency for Fundamental Rights et al. 2024, Kantar Hoffmann 2021). Emellett egy vizsgálat tárgyalta a középiskolai fiatalokra jellemző, kapcsolatierőszak-specifikus attitűdöket (Héra 2025).

Végül érdemes kitérni a gyermekkori és későbbi áldozattá válás együttjárásának a mélyebb megértésére törekedő, frissebb vizsgálatokra. Nagy és munkatársainak (2020) vizsgálata a kapcsolati erőszak eredményeként krízishelyzetbe került áldozatokkal készült ötven interjú tapasztalatait foglalta össze. Ezen a mintán belül került kialakításra egy olyan alcsoport, amelynek tagjai negatívan nyilatkoztak gyermekkori családjukról. Ezen az alcsoporton belül nagy arányban számoltak be az interjúalanyok gyermekkori elhanyagolásról és szeretetlenségről, a szülők közötti bántalmazó kapcsolatról, valamint a gyerekként elszenvedett fizikai és lelki bántalmazásról. A kutatók szerint ezek a tényezők (is) rizikófaktorok, predispozíciók a későbbi áldozattá válás szempontjából. Visszatérő eleme volt a beszámolóknak az is, hogy az interjúalanyok a bántalmazó származási családból való menekülési lehetőségként választották azt a párkapcsolatot, amelyben ismét áldozattá váltak.

A közelmúlt kutatási között még érdemes megemlíteni az IMPROVE program magyarországi adatfelvételét is. A kapcsolati erőszak megelőzésén és kezelésén dolgozó szakemberek munkáját támogatni kívánó kutatási program⁴ keretében szakirodalmi áttekintésre, illetve interjús és fókuszcsoportos adatfelvételre került sor a részt vevő országokban (Ausztria, Finnország, Franciaország, Magyarország, Németország, Portugália, Spanyolország) 2023 és 2025 között. A Magyarországon megvalósult adatfelvételekért a Foresee Kutatócsoport munkatársai feleltek. A különböző kutatási elemek és kérdések különböző projektfeladatokhoz (például jó gyakorlatok azonosítása, képzési anyag kidolgozása és tesztelése) illeszkedtek. A kutatók összesen tizenegy félig strukturált szakértői interjút készítettek el, emellett egy (ötfős) fókuszcsoportot szerveztek meg. A beszélgetések során azoknak a tényezőknek az azonosítására is sor került, amelyek a rendőrség és más szakemberek kapcsolatierőszak-specifikus munkáját elősegítik vagy épp hátráltatják. A több helyi és országos jó gyakorlat bemutatását is felvállaló kutatómunka során a felkeresett szakértők többször hangsúlyozták: tapasztalatuk szerint a bántalmazás generációkon átívelő. Emiatt a különböző programok csak akkor lehetnek igazán sikeresek, ha nemcsak az okozatokra (kapcsolati erőszak), hanem az azt kiváló okok megszüntetésére is fókuszálnak. A visszajelzések szerint mindez elsősorban azoknak a hal-

4 A kutatás finanszírozását a Horizon 2020 program biztosította. Szerződésszám: 101074010. Bővebb információ a projekt weboldalán: <https://www.improve-horizon.eu/>

mozottan hátrányos helyzetű áldozatoknak az esetében lenne indokolt, akik kevés erőforrással rendelkeznek és a különböző támogató szolgáltatásokhoz kevésbé férnek hozzá.

Az eddigiekben felsorolt kutatások jellemzően nem vállalkoztak a nemzetközi szakirodalomban már leírt áldozattá válás vizsgálatára, amely a származási családban és a későbbiekben, fiatal felnőtt vagy felnőtt korban is megjelenik. Az ezek alól kivételt képező kutatásokról a következő fejezetekben számolunk be.

4. A származási családban megélt bántalmazás és a későbbi áldozattá válás hazai kvantitatív adatok alapján

A bemutatásra kerülő adatfelvételekre 2015-ben ($n = 1007$ fő) és 2022-ben ($n = 1130$ fő) került sor. A két kutatási évben az alkalmazott kérdőívek között csak minimális eltérés volt, a vizsgálatok során ugyanazt a lekérdezési módszert és mintavételi eljárást használtuk. A minta elkészítéséhez többlépcsős, arányosan rétegzett, valószínűségi mintavételi eljárást alkalmaztunk. A rétegenként lekérdezendő személyek számának meghatározását követően a minta konkrét kialakításához véletlen sétás módszert alkalmaztunk. A mintába került személyektől az alapadatokat és a nem szenzitív kérdéseket a kérdezőbiztosok személyesen kérdezték le. Emellett bizonyos kérdéskörökre – tekintettel azok érzékenységre – a kérdezettek saját maguk adhattak választ, papíralapú kérdőíven. A kitöltés után a papíralapú önkitöltős kérdőívet a kérdezettek borítékba helyezték, azt lezárták, majd visszaadták a kérdezőbiztosnak. Az alábbi táblázatokban közölt adatok forrása ez utóbbi, tehát a szenzitívnek tekinthető kérdéssorok voltak.

4.1. Tudatosult áldozatok és a bántalmazás valamilyen formáját megtapasztaló áldozatok

Az alábbi táblázatból az áldozattá válás elterjedtségére következtethetünk. Emellett az adatok segítségével bemutatjuk azt is, hogy a tanulmányunkban a továbbiakban ismertetett két áldozati csoport kialakítására hogyan került sor.

1. táblázat: A kapcsolat/családon belüli erőszakra utaló viselkedésekkel kapcsolatos elkövetői és áldozati szerep

Átélt-e, vagy tanúja volt-e a felsorolt viselkedéseknek, jelenségeknek? Segített többválaszas kérdés, bázis: 2015: n = 1007, 2022: n = 1130. Sorba rendezés szempontja: „megtörtént velem” kategória, csökkenő sorrend a 2022-es adatok alapján.														
	Nem történt ilyesmi.		Megtörtént velem.		Én tettem ezt mással.		Áldozatként megtörtént családdal, rokonnal.		Áldozatként megtörtént baráttal.		Áldozatként megtörtént ismerőssel.		Áldozatként megtörtént mással az ismerősi körben.	
	2015	2022	2015	2022	2015	2022	2015	2022	2015	2022	2015	2022	2015	2022
Ha valaki egy párkapcsolatban ellenőrzi a másikat és mindig tudni akarja, hol van, mit csinál.	63,3	54,8	18,7	17,5	4,4	6,0	3,5	9,9	3,9	10,6	2,2	8,0	1,6	4,8
Ha valaki megalázzón bánt a családtagjaival.	74,9	58,1	8,3	12,7	0,8	4,2	3,9	8,8	4,0	8,6	5,8	7,6	4,1	4,8
Ha az egyik házastárs/élettárs rendszeresen fillérre elszámoztatja a másikat, hogy az mire költött.	78,0	63,7	7,9	8,6	1,8	5,3	3,1	7,3	5,1	8,4	4,8	8,0	2,3	4,7
Ha valaki rendszeresen verekedéssel vagy durva veszekedéssel éri el egy párkapcsolatban, amit akar.	79,2	66,1	6,3	6,5	0,6	3,4	4,0	6,7	4,2	6,3	3,7	6,5	3,5	5,4
Ha az egyik házastárs/élettárs elveszi a másik fizetését.	84,5	68,7	4,5	6,0	1,0	3,2	2,3	4,5	3,3	7,0	3,7	6,5	2,0	4,6
Ha egy párkapcsolatában valakit a másik fél határozottan lebeszél vagy letilt egy munkáról, pedig az se nem veszélyes, se nem megalázó.	87,1	71,8	3,1	5,8	1,0	4,2	1,8	4,0	3,8	5,8	2,9	4,7	1,9	4,5
Ha egy válás után az egyik fél a közös gyermekben keresztül akarja zsarolni a másikat.	82,9	69,8	4,0	4,5	0,6	2,0	2,2	6,0	4,0	5,9	4,8	6,9	3,5	5,4
Ha valaki a családtagjával annyira összeveszik, hogy a veszekedés során valaki megsérül.	83,0	70,5	2,4	3,9	0,7	3,3	3,9	4,8	3,2	6,0	4,9	7,1	3,7	4,2
Ha egy párkapcsolatban valaki szexuális értelemben nyomást gyakorol a másikra, pedig az nem akarja (tehát pl. olyan valamit kell csinálnia, amit nem szívesen teljesít).	91,0	79,3	2,2	3,5	0,2	2,2	0,8	1,6	1,9	4,8	1,5	4,5	2,8	3,9

A két adatfelvételi év között tendenciaszerű változást figyelhetünk meg. A „nem történt ilyesmi” kategóriában szinte az összes válaszlehetőség arányszáma csökkent 2015-ről 2022-re. Megítélésünk szerint ez a látencia visszaszorulásával (is) magyarázható, azaz 2015-höz képest lényegesen többen jelezték érintettségüket a kérdőíves lekérdezés során.

A válaszadók áldozattá válása mindkét évben ugyanazon három erőszak típusban a legmagasabb arányú: a párkapcsolatban jelenlévő kontroll (2015: 19 százalék, 2022: 18 százalék), a megalázó bánásmód (2015: 8 százalék, 2022: 13 százalék) és a gazdasági erőszakhoz tartozó elszámoltatás (2015: 8 százalék, 2022: 9 százalék) esetében.

Az elemzés során létrehoztunk egy olyan aggregált változót is, amelybe a kérdőívben felsorolt bántalmazási formák közül legalább egyet már megtapasztalt válaszadók kerültek be. Elemzésünk szerint a válaszadók összesen 31 százaléka tartozott ebbe az alcsoportba. A továbbiakban ezt a csoportot nevezzük „erőszakot tapasztalt áldozatoknak”. A szignifikanciavizsgálat alapján elmondható, hogy mindkét adatfelvételi évben az alacsonyabb iskolai végzettségűek és a nők váltak inkább áldozattá. A 2022-es év tekintetében a középkorúak (46–55 évesek) és a kisebb háztartásban élők körében szintén nagyobb volt az előfordulási esélye a kapcsolati/családon belüli erőszaknak.

Ahogy az egy korábbi cikkben már bemutatásra került (Héra et al. 2024), a 2022-es kérdőívben szerepelt egy direkt, az áldozattá válásra vonatkozó kérdés is („Történt már valaha Önnel, hogy kapcsolati erőszak/családon belüli erőszak áldozatává vált?”). Az igen választ megjelölők aránya 8,7 százalék volt (ez a kérdés nem szerepelt a kérdőívben 2015-ben). A továbbiakban ezt a csoportot „tudatosult áldozatoknak” tekintjük. A szignifikanciavizsgálat alapján a tudatosult áldozatok körében nagyobb az előfordulási esélye a kapcsolati/családon belüli erőszaknak az elváltak, a jogilag házas, de külön élők és az egyedülállók körében, a középkorúak és a fiatal korcsoportok, a munkanélküliek és az alacsonyabb jövedelműek között. Érdemes továbbá megemlíteni, hogy a tudatosult áldozatok között gyakoribb a többszöri, ismétlődő áldozattá válás: 2022-ben az áldozatok közel kétharmada tartozik ebbe a csoportba, míg hasonló (18–18 százalék) azok aránya, akik egyszer vagy kétszer váltak áldozattá.

Megítélésünk szerint a két áldozati csoport (tehát az „erőszakot tapasztalt áldozatok” és a „tudatosult áldozatok”) arányszámában megfigyelhető eltérés azzal is magyarázható, hogy az áldozatok esetenként nem ismerik fel saját áldozati pozíciójukat és a kapcsolat bántalmazó jellegét.

4.2. A származási család jellemzése

Ebben az alfejezetben azt mutatjuk be, hogy a válaszadók milyen jellemzőkkel írták le azt a családi környezetet, ahol 14 éves korukig éltek. Először a két áldozattípus közti különbséget szemléltetjük a 2022-es adatok alapján.

2. táblázat: A 14 éves kor előtti családi környezet jellemzése (%)

Kérjük, jellemezze azt a családi környezetet, ahol 14 éves koráig élt! (2022) Bázis n = 1130.				
	erőszakot tapasztalt válaszadók	erőszakot nem tapasztalt válaszadók	tudatosult áldozatok	nem jelezték, hogy áldozattá váltak volna
inkább szerető	78,9	89,3	72,3	87,1
inkább szeretethiányos	21,1	10,7	27,7	12,9
összesen	100,0	100,0	100,0	100,0
inkább gondoskodó	79,2	90,0	71,3	88,1
inkább elhanyagoló	20,8	10,0	28,7	11,9
összesen	100,0	100,0	100,0	100,0
egymást támogató	80,6	88,1	72,3	87,0
egymást magára hagyó	19,4	11,9	27,7	13,0
összesen	100,0	100,0	100,0	100,0
egymást segítő	76,0	88,4	66,3	86,2
egymást akadályozó	24,0	11,6	33,7	13,8
összesen	100,0	100,0	100,0	100,0
nyugalmas légkör	72,7	84,2	60,6	82,6
feszült légkör	27,3	15,8	39,4	17,4
összesen	100,0	100,0	100,0	100,0
anyagi biztonságot nyújtó	66,0	71,7	52,1	71,3
anyagi gondokkal küszködő	34,0	28,3	47,9	28,7
összesen	100,0	100,0	100,0	100,0
inkább egyetértő	71,0	85,5	61,1	82,9
inkább veszekedő	29,0	14,5	38,9	17,1
összesen	100,0	100,0	100,0	100,0
bizalmas légkör	77,1	88,2	67,0	86,4
bizalmatlan légkör	22,9	11,8	33,0	13,6
összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

Elmondható, hogy az áldozatok (legyen szó a „tudatosult áldozatokról” vagy az „erőszakot tapasztalt áldozatokról”) nagyobb arányban írták le gyermekkori családi környezetüket negatív jelzőkkel. Körükben lényegesen kedvezőtlenebb a helyzet bármelyik jellemző mentén, és kirajzolódik a gyermekkori családon belül az egymást akadályozó, feszült és bizalmatlan légkör, a veszekedések és az anyagi gondok markáns jelenléte. Érdemes megemlíteni, hogy a két áldozati alcsoport eredményei között is megfigyelhető eltérés. A bántalmazás valamilyen formáját megtapasztaló áldozatok (a tudatosult áldozatoknál) jellemzően alacsonyabb arányban jelölték meg a negatív családi környezetet leíró kategóriákat.

A gyermekkori, származási családon belüli bántalmazás további jellemzőit ismerteti az alábbi táblázat, ismét a 2022-es minta alapján.

3. táblázat: Bántalmazás a származási családban (%)

Kérjük, válaszoljon az alábbi kérdésekre! (2022) Bázis n = 1130.1				
	erőszakot tapasztalt válaszadók	erőszakot nem tapasztalt válaszadók	tudatosult áldozatok	nem jelezték, hogy áldozattá váltak volna
a. Félt-e gyerekkorában attól, hogy szülei összeverekednek?				
Nem.	61,6	85,0	37,9	81,1
Igen.	38,4	15,0	62,1	18,9
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0
b. Félt-e gyerekkorában attól, hogy a szülei Önt megverik?				
Nem.	51,7	77,8	35,8	72,4
Igen.	48,3	22,2	64,2	27,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0
c. Gyerekkorában előfordult-e, hogy szülei hangosan kiabáltak és veréssel, erőszakkal fenyegették egymást?				
Nem.	57,4	84,4	35,8	79,4
Igen.	42,6	15,6	64,2	20,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0
d. Előfordult-e gyerekkorában, hogy a szülei bántották egymást fizikailag (pl. verekedés)?				
Nem.	69,3	91,9	43,2	88,6
Igen.	30,7	8,1	56,8	11,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0
e. Összességében Ön mit mondana: fenyegető légkörben nőtt fel?				
Nem.	66,6	89,7	41,9	85,9
Igen.	33,4	10,3	58,1	14,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

Azok, akik nem tekintették magukat áldozatnak (és azok is, akik nem éltek meg erőszakot korábbi közeli kapcsolataikban), jellemzően (80 százalék körüli vagy feletti arányokban) sohasem szembesültek a kérdőívben nevesített bántalmazási formákkal. Ezeknek a válaszadóknak 90 százaléka (nem tapasztalt erőszakot), illetve 86 százaléka (nem tekinti magát áldozatnak) nem érezte fenyegetőnek a gyerekkori család légkörét.

Ezzel szemben az áldozatok kifejezetten nagy arányára volt jellemző a származási család bántalmazó légköre. Különösen igaz ez a tudatosult áldozatok családjára: több változó mentén mértünk rendkívül magas, 60 százalék feletti érintettségi arányt, és összességében a válaszolók 58 százaléka érezte úgy, hogy fenyegető légkörben nőtt fel. Ehhez képest a különböző bántalmazási formákat meg tapasztalt áldozatok 30–50 százaléka jelzett bántalmazást gyermekkori családjában. Ezen az alcsoponton belül 33 százalék jelezte, hogy összességében fenyegető légkörben élt 14 éves koráig.

4. tábla: Bántalmazás a felnőttkori családban (%)

Kérjük, válaszoljon az alábbi kérdésekre! (2022) Segített skálás kérdés, bázis: n = 1121.					
	Nem, soha.	Igen, néha.	Igen, gyakran	Nem vonatkozik rá.	Összesen
Félt-e Ön valaha attól, hogy partnere/házastársa/udvarlója megveri?	86,9	9,2	1,3	2,5	100,0
Megtörtént-e valaha Önnel, hogy partnere/házastársa kiabált Önnel és veréssel, erőszakkal fenyegette?	82,3	14,0	1,4	2,3	100,0
Előfordult-e valaha, hogy Önt megverte férje, felesége, élettársa, udvarlója?	90,5	6,2	1,0	2,3	100,0
Összességében Ön mit mondana: volt-e valaha fenyegető párkapcsolata?	87,0	9,7	1,0	2,3	100,0

Válaszadóink többségében nem tapasztaltak felnőttkorukban bántalmazást a párkapcsolatukban vagy családjukban; erre utal, hogy a fenti kérdések kapcsán a „nem, soha” válaszlehetőséget megjelölők aránya 82 százalék felett volt. Ugyanakkor 15 százalék számolt be arról: partnere, házastársa (néha vagy gyakran) kiabált vele és veréssel, erőszakkal fenyegette. A megkérdezettek megközelítőleg egytizedének már volt fenyegető párkapcsolata; 11 százalék volt azoknak az aránya, akik már féltek attól, hogy partnerük, házastársuk vagy udvarlójuk erőszakot alkalmaz. A párkapcsolatukban fizikai erőszakot elszenvedők aránya 7 százalék volt.

A fenti táblázat kapcsán fontos kiemelni, hogy (a szignifikanciavizsgálat eredményei alapján) a nők és a gyermekkori családjukban fenyegető légkörben élő válaszadók nagyobb eséllyel váltak felnőtt korukban is áldozattá. Ezzel szemben a férfiak, a (házastársukkal együtt élő) házasok, a 35 évnél fiatalabbak és a gyermekkori korukban is biztonságos légkörben élők esetében kisebb volt az áldozattá válás esélye.

5. A bántalmazás átöröklődő mintázatai kvalitatív adatok alapján

A kvalitatív adatfeldolgozáshoz használt interjúk két forrásból származnak. 2019-ben az EFOP-1.2.6-VEKOP-17-00001 Családbarát ország projekt égisze alatt zajló kutatásban ötven interjút készítettünk krízisambulanciákon és Családok Átmeneti Otthonaiban kapcsolati erőszak áldozataival, akiknek az azonosításában az intézmények szakemberei voltak segítségünkre. 2024-ben a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet indított kvalitatív kutatást kétlépcsős adatfelvétellel: első lépésben az interjúalanyok kiválasztásához szűrőkérdőíveket használtunk, majd félig strukturált interjúkat vettünk fel. A vizsgálatban részt vevő, kapcsolati erőszakban érintett 18 év feletti személyek a Magyar Ökumenikus Segélyszervezet krízisambulanciáinak, menedékházainak, a Baptista Szeretetszolgálat menedékszolgálatainak, valamint a

MACSGYOE által a kutatásba bevont családsegítő központoknak a klienseiből kerültek ki, akik a részvételt önként vállalták. Az elemzésbe ötvenöt fővel készült interjú került be. Az interjúkról szó szerinti átirat készült, majd a két kutatás interjút egyesítettük. Az így előállt szövegtörzset azután kvalitatív tematikus elemzést végeztünk (Braun–Clarke 2006), hogy felfedjük az egyéni beszámolókból mutatkozó mintázatokat. Az elemzés során szemantikai megközelítést használtunk, vagyis kizárólag a kifejezett (explicit) jelentésekkel dolgozunk (Rácz–Karsai–Tóth 2023). A kutatási kérdés szempontjából releváns szövegrészek kijelölése után azokat két kutató kódolta, majd a két kódoló által adott kódokat összevetettük, egységesítettük, és a kódokhoz jellemző idézeteket csatoltunk. A kódok csoportosítása azután az elméleti háttérből és a kvalitatív kutatási elemzésből származó kérdések mentén, deduktív elemzési orientációval történt.

Az általunk elkészített interjúkban – a kvantitatív adatfelvételhez hasonlóan – folyamatosan visszaköszönnék a diszfunkcionális származási családi minták, amelyek jellemzően előfordultak a bántalmazott, de a bántalmazó családjában is. Az áldozattá vált interjúalanyaink sok esetben részletes leírást adtak saját negatív gyermekkori élményeikről – de arról is, hogy a bántalmazó a származási családjából hozta az agresszív viselkedést, a bántalmazás és/vagy elhanyagolás következtében alakultak ki nála mentális problémák és alkoholizmus. Azaz a legtöbb esetben a bántalmazó családja is bántalmazó volt. A származási családban megfigyelhető erőszak és elhanyagolás, valamint a későbbi áldozattá vagy bántalmazóvá válás közötti összefüggésre korábbi nemzetközi kutatási programok már rámutattak, ezek egy részét a korábbiakban már ismertettük. Ugyanakkor érdemes megemlíteni, hogy nem önmagában ez a tény, hanem az olyan személyiségjegyek, mint a kontrolligény, az impulzivitás, az empátia hiánya, illetve az alacsony önértékelés vagy a dependenciára való hajlam dönti el, hogy a személy a kapcsolatban a bántalmazó vagy a bántalmazó szerepét tölti be (Zhu et al. 2024).

Az áldozatok elbeszélései alapján gyakori tapasztalatuk volt, hogy a szülők és közeli hozzátartozók rendszeresen fogyasztottak alkoholt, ami mentális tünetekhez, elsősorban ingerlékenységhez, hangulatváltozásokhoz, kontrollvesztéshez vezetett.

„Apukám elég magas beosztású, egy elég befolyásos cégnél a második ember. Ott-hon volt egy ilyen nagyon jó kis kettős életünk, hogy hétvégekre mindig részegre itta magát, és hogy akkor miket csinál, erről senkinek nem szabad soha beszélni. És hétfőtől péntekig pedig ő egy nagyon elismert és jó szakember” (interjúalany 47/2024).

A szülő alkoholizálása aláássa az annak kitett gyerek biztonságérzetét; a mindennapokat aszerint kell alakítani, hogy minél kevesebbet találkozzanak az ittasan hazatérő szülővel. Emellett folyamatosan monitorozni kell, hogy milyen állapotban

van a szülő, így kerülve el az olyankor könnyen kirobbanó konfliktushelyzeteket. Az agresszivitás gyakran az alkoholfogyasztás egyenes következménye, de ettől függetlenül is megjelenik: az áldozatok sok esetben egyszerűen „agresszív embernek” tekintik valamelyik szülőjüket, általában az apát.

„Olyan is volt, hogy mindenki elszaladt, csak én maradtam ott, oszt akkor engem meg baltával fenyegetett, meg ilyenek, anyukám meg bebújt az ágyneműtartóba [...] Meg akkor már nagyobbacska voltam, olyat is csinált, hogy rendesen megkergetett itt a faluban késsel, mert nem mentem el neki pálinkáért. A fiúk nem voltak otthon, én voltam csak otthon, és mondta, hogy menjek pálinkáért, én meg nem mentem el neki, oszt akkor késsel kergetett a falun keresztül körbe” (interjúalany 4/2019).

A félelem az agresszív vagy agresszióval fenyegető szülőtől az elbeszélések visszatérő eleme. A fizikai abúzus érheti közvetlenül a gyereket, de az is gyakori, hogy a későbbi áldozat közvetett módon átélője a családon belüli erőszaknak: több interjúalany beszámolt arról, hogy gyerekként rendszeresen szemtanúja volt a szülők durva veszekedésének és egymás ellen irányuló fizikai bántalmazásának.

„Hát nem mondanám, hogy annyira rossz ember volt, mert amúgy házias volt, meg gondoskodó volt, de ő is elég sokat bántalmazta anyukámat is, úgyhogy én sokat láttam, hogy anyukámat bántják. Nagyon brutálisan meg tudta verni, ő meg inkább féltékenységből” (interjúalany 12/2019).

Más esetekben a bántalmazásnál jelen lévő gyerek nem csupán szemlélője az eseményeknek, hanem valamelyik szülő be is vonja a konfliktusba, és emiatt lesz a fizikai erőszak áldozata:

„Én úgy keveredtem be egyébként a családi erőszakba, hogy apukám nagyon durva veszekedéseket letolt anyámmal, és azért, mert én szinte kivétel nélkül mindig anyának a pártjára álltam, ezért így apának a keresttüzébe kerültem ilyen közvetten” (interjúalany 21/2024).

„Állandó veszekedés, kiabálás volt ott is [a szülői házban], már mi álltunk anyu meg apu közé, hogy ne verekedjenek, de igen, hogy úgy is volt, hogy én is belekerültem” (interjúalany 29/2019).

Szexuális erőszakról egy interjúalany számolt be a 2019-es kutatásban megkérdezettek közül:

„Én voltam a legidősebb, mindenért kaptam. Szó szerint mindenért. Baltanyéllel, üvegszálás pecabottal, akkoriban nem ilyen volt a vasalózsínór, hanem még egyszer

olyan, olyanul kaptam édesapámtól, és amit tényleg soha nem mondtam el senkinek, 10 évesen erőszakolt meg. Ez folyt három évig. Akkor öngyilkossággal kísérleteztem, nem sikerült. Azért is megvert, elszöktem otthonról, kerestetett, meglelt, akkor is megvert” (interjúalany 14/2019).

Az interjúalanyok beszámoltak továbbá érzelmi elhanyagolásról, vagyis olyan szocializációs közegről, szülői magatartásról, amikor nincs meg a családon belül a figyelem a gyermek szükségleteire. A bántalmazás ebben az esetben nem aktív, hanem inkább mulasztás formájában jelenik meg. Mindezek negatívan befolyásolhatták a bántalmazók gyermekkori érzelmi és szociális fejlődését.

„Ő [nevelőapa] sem úgy nevelt minket, mint gyerekeket, hanem nem is tudom, egyszerűen nem vettek minket figyelembe. Nem úgy kezeltek minket, mint gyerekeket, hideg házban, szobában altattak minket, miránk nem fűtöttek, soha nem vettek ránk egy cipőt, egy ruhát, én jártam az erdőre fáért, iskolából hazamentem, letettem az iskolatáskát, se enni nem adtak, semmit, fogd meg a fűrészt, meg a baltát, menjél az erdőre, mert nincs fa, úgyhogy én se játszani nem tudtam menni sosem, se barátkozni, senkivel, úgyhogy nehéz” (interjúalany 6/2019).

Több interjúból is az derült ki, hogy akár a bántalmazó, akár az áldozat nárcisztikus szülő nevelésében, otthonában nőhetett fel. Tipikus elemei voltak ezeknek a történeteknek, hogy valamelyik szülő mindenkitől kiemelt bánásmódot, figyelmet várt el, sőt követelt meg – még a gyerekeitől is. A szülői érzelmek a családban teljesen kiszámíthatatlanok voltak, gyakran fordult elő érzelmi zsarolás, manipuláció, az emberi kapcsolatok kontrollálása és dominálása.

Az erőszakos partnernek való alárendelődés mint az áldozati szerep központi eleme úgy is megjelenik, mint tanult viselkedésminta: a későbbi áldozat a konfrontációt elkerülő, szubmisszív szülő magatartásmintáját vette át és építette be a saját megküzdési stratégiájába. Ezzel azonban, hasonlóan az elkerülő szülőhöz, a saját igényeinek, érdekeinek, értékeinek és szükségleteinek a sérülését kockáztatta és ezáltal válhatott áldozattá.

„Anyukám egy kemény személyiségű nő. Ő sem volt teljesen boldog az édesapámmal, pont ebből kifolyólag, de őneki fát lehet a hátán vágni. Ő ezt végigcsinálta. Lehet, hogy ezt tanultuk, hogy a végsőkéig ki kell tartani. Ez is egy minta lehetett nekem” (interjúalany 6/2024).

6. Összegzés

A cikkben bemutatott empirikus kutatási eredmények alátámasztják azt a nemzetközi szakirodalomban már feltárt összefüggést, amely a származási családban tapasztalt ártalmas gyermekkori élmények és a későbbi áldozattá válás között figyelhető meg. Ugyan elemzésünk az ok-okozati kapcsolat tekintetében nem tekinthető bizonyító erejűnek, ugyanakkor egyértelműen kimutatható: a kapcsolati erőszak áldozatai (a bántalmazást meg nem tapasztalt kutatásrésztvevőkhöz képest) nagyobb arányban jellemezték gyermekkorukat feszült, bizalmatlan és félelemmel teli légkörrel, veszekedésekkel, anyagi gondokkal, valamint fizikai erőszakkal.

Érdemes továbbá megemlíteni, hogy markáns különbség figyelhető meg a tanulmányban ismertetett két áldozati csoport között. Az elemzésünkben „tudatosult áldozatként” definiált válaszadói csoport körében magasabb a különböző gyermekkori bántalmazási formákban megfigyelhető érintettség. További, elsősorban kvalitatív jellegű vizsgálataink tapasztalatai alapján úgy ítéljük meg, hogy ezt a csoportot inkább jellemezheti a saját áldozati pozíció és a kapcsolat bántalmazó jellegének felismerése. Ezt a felismerést sokszor valamilyen külső behatás (például szakemberek tudatosítják a kapcsolatot bántalmazó jellegét, rendőri fellépés történik, a gyermekvédelmi jelzőrendszer látókörébe kerül az adott család), vagy a bántalmazó kapcsolat dinamikájában megfigyelhető változás (például fokozódó erőszak, súlyos sérülés) váltja ki. Összefoglalva: ennek a csoportnak a tagjai nagy valószínűséggel intenzívebb és súlyosabb következményekkel járó bántalmazás áldozatai.

7. Javaslatok

Hosszú távon az a társadalom- és szociálpolitika lehet sikeres, amely kiemelt figyelmet fordít a prevencióra, ezen belül a bántalmazás és elhanyagolás családon belüli előfordulásának a csökkentésére. Ebben a munkában kiemelt szerepe van a gyermekvédelemnek (ezen belül kiemelten a gyermekvédelmi jelzőrendszernek), a családsegítő és gyerekjóléti szolgálatoknak, a család- és szülőtámogatási programoknak, a mentálhigiénés és pszichoszociális támogatásoknak, valamint a szociális biztonságot nyújtó intézkedéseknek. Ugyancsak kiemelt szerepe van az áldozatsegítésnek és a kríziskezelő szolgálatokhoz tartozó szervezeteknek. Lényeges az oktatási intézmények munkája is, amelyek a bántalmazás korai azonosítása és a fiatalok kapcsolati erőszakhoz köthető attitűdjeinek (Héra 2025) alakítása terén tehetnek sokat. Végül kitüntetetten fontos a mentális egészségügyi szolgáltatások elérhetővé tétele, a mentális és szerhasználati zavarok korai felismerése és hatékony kezelése, de emellett a mentális egészségtudatosság és egészségműveltség növelése is. Ezekben a területeken elengedhetetlen a szakemberek megfelelő felkészítése, ennek keretében – az ebben a cikkben is ismertetett – hajlamosító tényezőkre vonatkozó ismeretek átadása. A hatékony preventív munkának köszönhetően a gyermekkori

bántalmazással és elhanyagolással kapcsolatba hozható erőszak visszaszorítható, így az erőszak generációkon történő átöröklése megszakítható.

A rendőrségnek természetesen mindig kiemelt feladata lesz, hogy bántalmazás esetén azonnal intézkedjen és az áldozat biztonságát garantálja. Az e munkát nehezítő tényezők (Héra 2022) még valószínűleg a jövőben is jelen lesznek, azonban a fentiekben felsorolt intézmények és alrendszerek hatékony prevenciója esetén a bántalmazás visszaszorulása, a kapcsolati erőszak okozta károk súlyosságának és a bejelentések számának a csökkenése várható, amely végeredményben a rendőrség tehermentesítéséhez vezethet. Megítélésünk szerint még eredményesebb lehet a megelőzés és kezelés akkor, ha a reaktív rendőri megközelítés és a prevenciót célzó ellátórendszeri munka többszereplős együttműködések (Davies 2020, 2021, Fox–Butler 2004, McGarry–Ali 2020, Robinson–Payton 2016) formájában egészítik ki egymást.

Irodalom

- Aizer, A. (2011): Poverty, Violence, and Health: The Impact of Domestic Violence During Pregnancy on Newborn Health. *Journal of Human Resources*, 46(3), 518–538. <https://doi.org/10.1353/jhr.2011.0024>
- Bevan, E. – Higgins, D. (2022): Is Domestic Violence Learned? The Contribution of Five Forms of Child Maltreatment to Men's Violence and Adjustment. *Journal of Family Violence*, 17(3), 223–245.
- Braun, V. – Clarke, V. (2006): Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Czibere, I. (2012): *Nők mélyszegénységben*. L'Harmattan.
- Davies, P. (2020): Partnerships and Activism: Community Safety, Multi-agency Partnerships and Safeguarding Victims. In Tapley, J. – Davies, P. (eds.) *Victimology*. Springer International Publishing, 277–299. https://doi.org/10.1007/978-3-030-42288-2_11
- Davies, P. (2021): Practicing co-produced research: Tackling domestic abuse through innovative multi-agency partnership working. *Crime Prevention and Community Safety*, 23(3), 233–251. <https://doi.org/10.1057/s41300-021-00117-x>
- Dube, S. – Anda, R. – Felitti, V. – Edwards, V. – Williamson, D. (2002): Exposure to Abuse, Neglect, and Household Dysfunction Among Adults Who Witnessed Intimate Partner Violence as Children: Implications for Health and Social Services. *Violence and Victims*, 17(1), 3–17. <https://doi.org/10.1891/vivi.17.1.3.33635>
- Elmqvist, J. – Shorey, R. C. – Labrecque, L. – Ninnemann, A. – Zapor, H. – Febres, J. – Wolford-Clevenger, C. – Plasencia, M. – Temple, J. R. – Stuart, G. L. (2016): The Relationship Between Family-of-Origin Violence, Hostility, and Intimate Partner Violence in Men Arrested for Domestic Violence: Testing a Mediational Model. *Violence Against Women*, 22(10), 1243–1258. <https://doi.org/10.1177/1077801215621177>

- European Union Agency for Fundamental Rights (2015): *Violence against women :an EU wide survey: Main results*. Publications Office.
<https://data.europa.eu/doi/10.2811/981927>
- European Union Agency for Fundamental Rights – European Institute for Gender Equality – European Commission – Statistical Office of the European Union (2024): *EU gender-based violence survey: Key results : experiences of women in the 27 EU Member States*. Publications Office.
<https://data.europa.eu/doi/10.2839/3648756>
- Fail, Á. (2015): Nők az erőszak sodrásában. *Kapocs*, 1, 40–52.
- Felitti, V. J. – Anda, R. F. – Nordenberg, D. – Williamson, D. F. – Spitz, A. M. – Edwards, V. – Koss, M. P. – Marks, J. S. (2019): Relationship of Childhood Abuse and Household Dysfunction to Many of the Leading Causes of Death in Adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American Journal of Preventive Medicine*, 56(6), 774–786. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2019.04.001>
- Fereidooni, F. – Daniels, J. K. – D. Krause-Utz, A. – Hagenaars, M. A. – Smeets, T. – Heins, J. – Dorahy, M. J. – Emmerik, Arnold A. P. v. – De Jong, P. J. – Hoekstra, S. – Warrens, M. J. – Lommen, Miriam. J. J. (2023): Childhood maltreatment and adulthood victimization: An evidence-based model. *Journal of Psychiatric Research*, 167, 46–62. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2023.10.007>
- Fox, C. – Butler, G. (2004): Partnerships: Where next? *Safer Communities*, 3(3), 36–44. <https://doi.org/10.1108/17578043200400021>
- Goncy, E. A. – Basting, E. J. – Dunn, C. B. (2021): A Meta-Analysis Linking Parent-to-Child Aggression and Dating Abuse During Adolescence and Young Adulthood. *Trauma, Violence – Abuse*, 22(5), 1248–1261.
<https://doi.org/10.1177/1524838020915602>
- Grauerholz, L. (2000): An Ecological Approach to Understanding Sexual Revictimization: Linking Personal, Interpersonal, and Sociocultural Factors and Processes. *Child Maltreatment*, 5(1), 5–17.
<https://doi.org/10.1177/1077559500005001002>
- Greene, C. A. – Haisley, L. – Wallace, C. – Ford, J. D. (2020): Intergenerational effects of childhood maltreatment: A systematic review of the parenting practices of adult survivors of childhood abuse, neglect, and violence. *Clinical Psychology Review*, 80, 101891. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2020.101891>
- Gregor, A. (2014): Nyílt titkok – a nők elleni otthoni erőszak észlelése és az ezzel kapcsolatos vélemények a magyarországi lakosság körében. *Replika*, 85–86(2), 13–33.
- Hegyí, V. (2022): Néhány gondolat az ügyész szerepéről a kapcsolati erőszak és a kiskorú veszélyeztetésének büntette miatt folytatott nyomozásokban, különös tekintettel a gyermek jogainak biztosítására. *Belügyi Szemle*, 70(8), 1613–1626.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.8.2>

- Héra, G. (2022): A kapcsolati erőszak eseteinek rendőri kezeléséről. *Belügyi Szemle*, 70(8), 1627–1640. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.8.3>
- Héra, G. (2025): A kapcsolati erőszakhoz köthető attitűdök középiskolai fiatalok körében. *Educatio*, 33(4), 529–539. <https://doi.org/10.1556/2063.33.2024.4.9>
- Héra, G. – Füstös, M. – Mészáros, Z. (2024): Látencia és felszínre kerülés kapcsolati erőszak esetén. *Belügyi Szemle*, 72(11), 2061–2076. <https://doi.org/10.38146/bsz-ajia.2024.v72.i11.pp2061-2076>
- Herczog, M. (2008): A családon belüli erőszak jelentésváltozásai és helyzete Magyarországon. In *Szerepváltozások: Jelentés a nők és férfiak helyzetéről*. TÁRKI.
- Hornyik, Z. (2020): Családon belüli erőszak Magyarországon: Interjú Solt Ágnessel. *Belügyi Szemle*, 68(2). <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.2.10>
- Huffhines, L. – Noser, A. – Patton, S. R. (2016): The Link Between Adverse Childhood Experiences and Diabetes. *Current Diabetes Reports*, 16(6), 54. <https://doi.org/10.1007/s11892-016-0740-8>
- Hughes, K. – Ford, K. – Bellis, M. A. – Glendinning, F. – Harrison, E. – Passmore, J. (2021): Health and financial costs of adverse childhood experiences in 28 European countries: A systematic review and meta-analysis. *The Lancet Public Health*, 6(11), e848–e857. [https://doi.org/10.1016/S2468-2667\(21\)00232-2](https://doi.org/10.1016/S2468-2667(21)00232-2)
- Human Rights Watch (2013): *Unless Blood Flows. Lack of Protection from Domestic Violence in Hungary*. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/report/2013/11/06/unless-blood-flows/lack-protection-domestic-violence-hungary>
- Jász, K. – Szarvák, T. (2007): A szakmaközi együttműködés lehetőségei a szolnoki kistérségben egy családon belüli erőszak kutatás tükrében. *Tér és Társadalom*, 21(2), 67–84.
- Kantar Hoffmann. (2021). Egy biztonságos otthonért Kvantitatív kutatási jelentés, Magyarország, 2021 [Kutatási jelentés]. Kaufman-Parks, A. M. – DeMaris, A. – Giordano, P. C. – Manning, W. D. – Longmore, M. A. (2018): Familial Effects on Intimate Partner Violence Perpetration Across Adolescence and Young Adulthood. *Journal of Family Issues*, 39(7), 1933–1961. <https://doi.org/10.1177/0192513X17734586>
- Kovács-Tóth, B. – Kuritárné Szabó, I. (2023): Az ártalmas gyermekkori élmények hatása a mentális és szomatikus egészségre gyermek- és serdülőkorban. *Orvosi Hetilap*, 164(37), 1447–1455. <https://doi.org/10.1556/650.2023.32851>
- Krause-Utz, A. – Mertens, L. J. – Renn, J. B. – Lucke, P. – Wöhlke, A. Z. – Van Schie, C. C. – Mouthaan, J. (2021): Childhood Maltreatment, Borderline Personality Features, and Coping as Predictors of Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(13–14), 6693–6721. <https://doi.org/10.1177/0886260518817782>
- McGarry, J. – Ali, P. (2020): Domestic Violence and Abuse and Working with Other Agencies. In Ali, P. – McGarry, J. (eds.) *Domestic Violence in Health Contexts: A*

- Guide for Healthcare Professions*. Springer International Publishing, 123–135.
https://doi.org/10.1007/978-3-030-29361-1_9
- Novais, M. – Henriques, T. – Vidal-Alves, M. J. – Magalhães, T. (2021): When Problems Only Get Bigger: The Impact of Adverse Childhood Experience on Adult Health. *Frontiers in Psychology*, 12, 693420. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.693420>
- Pilkington, P. D. – Noonan, C. – May, T. – Younan, R. – Holt, R. A. (2021): Early maladaptive schemas and intimate partner violence victimization and perpetration: A systematic review and meta-analysis. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 28(5), 1030–1042. <https://doi.org/10.1002/cpp.2558>
- Ports, K. A. – Ford, D. C. – Merrick, M. T. (2016): Adverse childhood experiences and sexual victimization in adulthood. *Child Abuse & Neglect*, 51, 313–322.
<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.08.017>
- Rácz, J. – Karsai, S. – Tóth, V. (Eds). (2023): *Kvalitatív pszichológia kézikönyv*. ELTE Eötvös Kiadó. <https://doi.org/10.21862/KvalPszKK/2023/5930>
- Renner, L. M. – Slack, K. S. (2006): Intimate partner violence and child maltreatment: Understanding intra- and intergenerational connections. *Child Abuse & Neglect*, 30(6), 599–617. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2005.12.005>
- Richards, T. N. – Tomsich, E. – Gover, A. R. – Jennings, W. G. (2016): The Cycle of Violence Revisited: Distinguishing Intimate Partner Violence Offenders Only, Victims Only, and Victim-Offenders. *Violence and Victims*, 31(4), 573–590.
<https://doi.org/10.1891/0886-6708.VV-D-15-00056>
- Riggs, S. A. – Kaminski, P. (2010): Childhood Emotional Abuse, Adult Attachment, and Depression as Predictors of Relational Adjustment and Psychological Aggression. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 19(1), 75–104.
<https://doi.org/10.1080/10926770903475976>
- Robinson, A. – Payton, J. (2016): Independent Advocacy and Multi-Agency Responses to Domestic Violence. In Hilder, S. – Bettinson, V. (eds.) *Domestic Violence*. Palgrave Macmillan, 249–271. https://doi.org/10.1057/978-1-137-52452-2_12
- Sandberg, D. A. – Valdez, C. E. – Engle, J. L. – Menghrajani, E. (2019): Attachment Anxiety as a Risk Factor for Subsequent Intimate Partner Violence Victimization: A 6-Month Prospective Study Among College Women. *Journal of Interpersonal Violence*, 34(7), 1410–1427. <https://doi.org/10.1177/0886260516651314>
- Solt, Á. (2022): Otthoni erőszakosságok. *Belügyi Szemle*, 70(8), 1671–1686.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2022.8.6>
- Sternberg, K. – Baradaran, L. – Abbott, C. – Lamb, M. – Guterman, E. (2006): Type of violence, age, and gender differences in the effects of family violence on children's behavior problems: A mega-analysis. *Developmental Review*, 26(1), 89–112. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2005.12.001>
- Stummer, V. – Stummer, A. (2014): *Bíróságok monitorozása a párkapcsolati erőszakkal érintettek esetek kezelésében*. Patent Egyesület, 70.

- Szabó, J. – Virág, G. (2022): Love in the Time of Pandemic. Domestic violence during the first wave of COVID-19 in Hungary. *Belügyi Szemle*, 70(1. ksz.), 7–34.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.SPEC.2022.1.1>
- Tóth, O. (1999): Erőszak a családban. In *Társadalompolitikai tanulmányok*. TÁRKI, 44.
<https://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a396.pdf>
- Tóth, O. – Róbert, K. (2010): *Idős nők partner általi bántalmazása*. Magyar Tudományos Akadémia Szociológiai Kutatóintézet.
- Treat, A. E. – Sheffield-Morris, A. – Williamson, A. C. – Hays-Grudo, J. (2020): Adverse childhood experiences and young children's social and emotional development: The role of maternal depression, self-efficacy, and social support. *Early Child Development and Care*, 190(15), 2422–2436.
<https://doi.org/10.1080/03004430.2019.1578220>
- Varga, S. – Bálint, Á. D. (2020): Családon belüli erőszak – amikor a férfi az áldozat. *Belügyi Szemle*, 68(4), 9–51. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.4.1>
- Webster, E. M. (2022): The Impact of Adverse Childhood Experiences on Health and Development in Young Children. *Global Pediatric Health*, 9, 2333794X221078708.
<https://doi.org/10.1177/2333794X221078708>
- Widom, C. S. (2024): Childhood Maltreatment, Revictimization, and Partner Violence Victimization Through Midlife: A Prospective Longitudinal Investigation. *Journal of Interpersonal Violence*, 39(19–20), 4087–4112.
<https://doi.org/10.1177/08862605241264524>
- Windt, S. (2020): Az emberkereskedelem és a családon belüli erőszak hasonlóságai és különbségei. *Belügyi Szemle*, 68(12), 105–117.
<https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.12.5>
- Zhu, J. – Exner-Cortens, D. – Dobson, K. – Wells, L. – Noel, M. – Madigan, S. (2024): Adverse childhood experiences and intimate partner violence: A meta-analysis. *Development and Psychopathology*, 36(2), 929–943.
<https://doi.org/10.1017/S0954579423000196>